

3-6 ياشقىچە
ئائىلە كىتابى

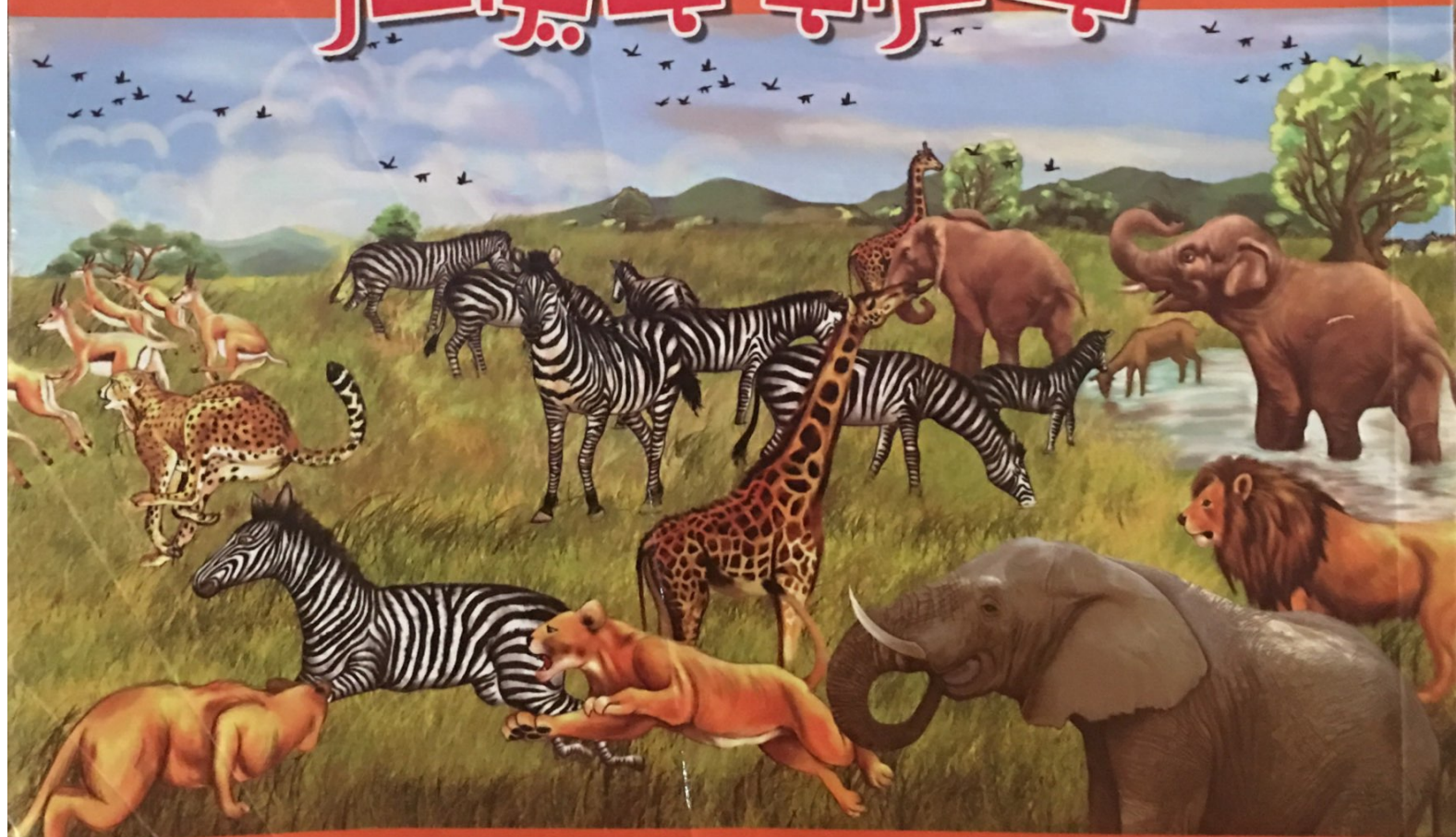
دۆلەتنىڭ ئاز سانلىق مىللەتلەر تىلى - يېزىقىدىكى نەشر بۇيۇملىرىغا
مۇخسۇس مەبلەغ جەھەتتىن ياردەم بېرىش تۈرىدىكى كىتاب
国家少数民族文字出版专项资金资助项目

جۇڭگو سەبىيلەر قامۇسى

中国少儿百科全书

ھەممىراھ ھايۋانلار

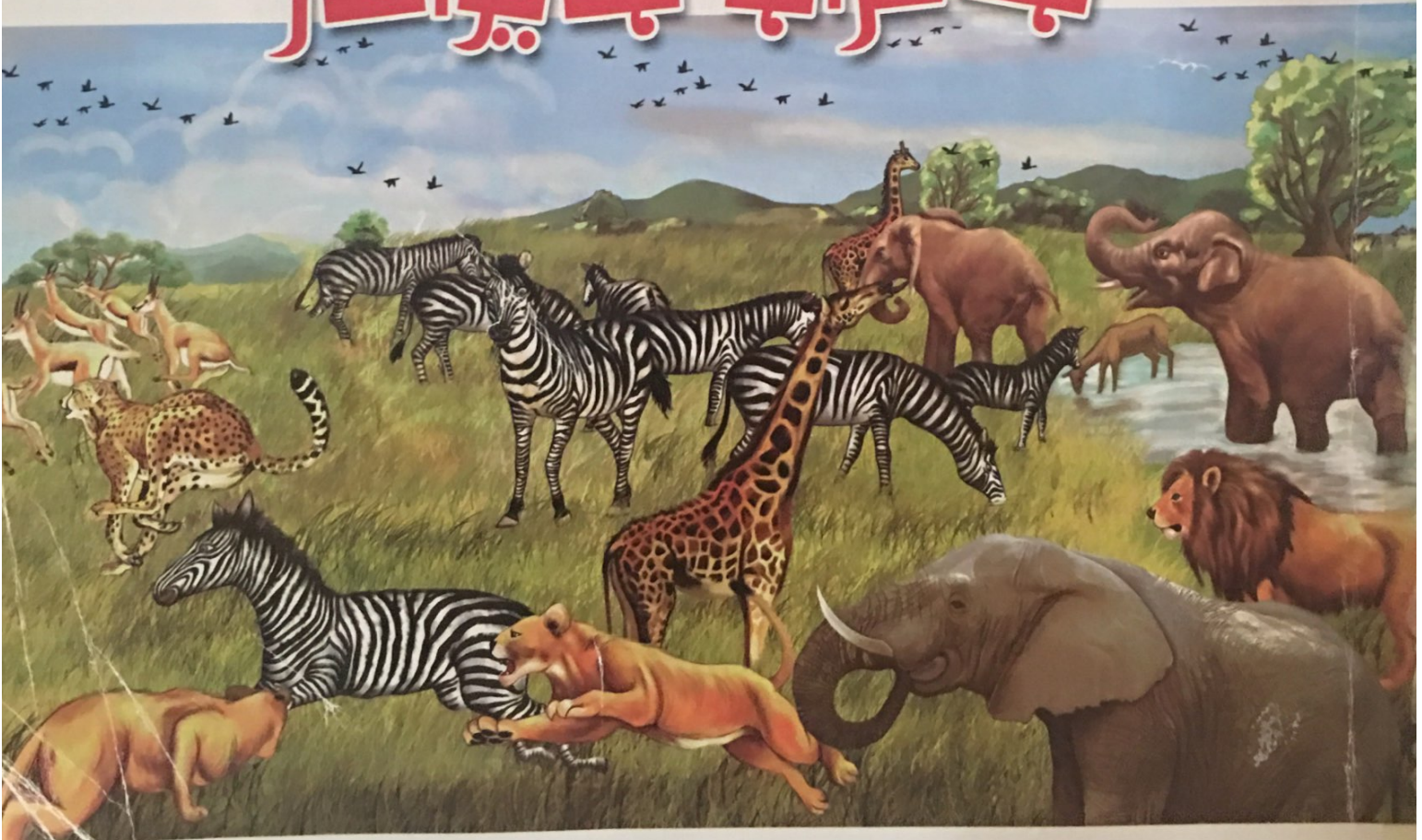
شىنجاڭ ياشلار ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

3-6 ياشقىچە
ئاتلە كىتابى

جۇڭگو
سەبىلەر قامۇسى
中国少儿百科全书

بەھىرە مەراپە ھايۋانلار

شىنجاڭ ياشلار ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

پىلانلىغۇچى: ما جۇن
جىن رۇي

مەسئۇل مۇھەررىرى: گۈلنار لېتىپ
مەسئۇل كوررېكتورى: ئىبادەت ياسىن
گۈزەل سەنئەت مۇھەررىرى: مۇراددىل ئابد

جۇڭگو سەبىيلەر قامۇسى

ھەمراھ ھايۋانلار

تەرجىمە قىلغۇچى: قەلبىنۇر مەتتىمىن

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى شىمالىي بېيجىڭ يولى 29 - نومۇر، پ: 830012)

ئېلخەت ساندۇقى: xjyashlar@126.com

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

شىنجاڭ يىلۇڭ باسما چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى

ئۆلچىمى: 1194 × 889 م م، 16 كەسلىم، باسما تاۋىقى: 2

2014 - يىلى 4 - ئاي 1 - نەشرى

2014 - يىلى 4 - ئاي 1 - بېسىلىشى

ISBN 978 - 7 - 5515 - 2951 - 8

سانى: 5000 - 1

باھاسى: 15.00 يۈەن

بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

مۇندەرىجە

- 2 ئىتلار ھاۋشىيدۇ
- 4 مۈشۈكلەر مياڭلايدۇ
- 6 قۇشلار پەرۋاز قىلىدۇ
- 8 بېلىقلارنىڭ ساياھىتى
- 10 ھاشارات دۇنياسى
- 12 ئائىلىدە بېقىلىدىغان ھايۋانلار
- 14 كۆلچەكتىكى ھايۋانلار
- 16 يايلاقتىكى ھايۋانلار
- 18 سىرلىق دېڭىز - ئوكيان جانلىقلىرى
- 20 ئورمانلىقتىكى ھايۋانلار
- 22 يوقالغان دىنوزاۋۇر
- 24 ھايۋانلارنى قوغدايلى

ئىنتىلار ھاۋا شىپىرۇ

قورچاق ئىنتىنىڭ جۈ-
غى كىچىك بولسىمۇ،
ناھايىتى قەيسەر.

سېچناۋىزىر ئىنتىنىڭ
ئۇزۇن ساقلىقى بار.

ئۇزاق زامانلار ئىلگىرىلا ئىت كۆندۈرۈ-
لۇپ، بىزنىڭ يېقىن دوستىمىزغا ئايلانغان.
ئۇ بىزگە ياردەملىشىپ نۇرغۇن ئىشلارنى
قىلىشىپ بېرىدۇ.

ئىنتىنىڭ قۇيرۇقىنى كاپ قىلالايدۇ

ئىنتىنىڭ قۇيرۇق
شىپاڭشىتقىنى ئىنتا-
يىن خۇشال بولغىنى.

ھاۋا ئىسسىغاندا
ئىت تىلىنى ساڭگى-
لىتىش ئارقىلىق بە-
دىنىدىكى ھارارەتنى
تارقىتىدۇ.

ئىنتىنىڭ قۇيرۇقىنى
قىسىۋالغىنى ناھايىتى
قورققانلىقى.

ئىنتىنىڭ قۇيرۇقىنى
ساڭگىلاتقىنى ئويلانغىنى.

ئالتۇن تۈكلۈك تايغان
سۈرلۈك، ئەمما ئىنتا-
يىن مۇلايىم ئىت.

خۇسكى ئىتى ناھايىتى
تېتىك، ئادەملەر بىلەن
ئوينىشىشقا ئامراق.

ئىتىڭ ئۇمىدى

1. ماڭا ئىشىنىڭ،
چۈنكى مەن سىزگە ئۆ-
مۈرلۈك ھەمراھ.

2. سىزنىڭ دوستلىرىڭىز
جىق، ئەمما مېنىڭ دوستۇم
پەقەت سىزلا.

3. ئاچچىقلانغاندا مېنى
سولاپ قويمىڭ، مەن بەك
قورقمەن.

4. مېنى ئۇرماڭ! مەن بىلەن
ئۇرۇشماڭ، مەن قولىڭىزنى
چىشلىۋېلىشىم مۇمكىن.

شىر باش ئىتىنى يوغان ئىكەن دېمەڭ، ئۇ بەك ياۋاش.

زېڭىيىپ بەزى ئانا

نېمە ئۈچۈن
ئاتونۇش ئىتىلارنى
سىلاشقا بولمايدۇ؟

مەن پەقەت ئون يىل
ئەتراپىدا ياشايمەن، مەن
بىلەن بىللە ئۆتكەن كۈن-
لىرىڭىزنى قەدىرلەڭ.

مۈشۈكلەر مېياغلايدۇ

مۈشۈك ئىنتايىن رايىش ھەم ئوماق ھايۋان. ئۇزاق زامانلار ئىلگىرىلا كىشىلەر مۈشۈكنى كۆندۈرۈپ ئەر-مەك ھايۋان قىلىۋالغان.

پارس مۈشۈكى -
نىڭ تۈكلىرى
يۇمشاق ھەم زىچ.

مۈشۈك ھەرقانداق
ئېگىز يەردىن سەكرىد-
سىمۇ، ئالدى بىلەن تۆت
پۈتى يەرگە تېگىدۇ.

سىئام مۈشۈكى ئا -
دەملەر بىلەن بىللە تۇ -
رۇشقا ئامراق.

گافى مۈشۈكى
جىمجىتلىقنى ياخشى
كۆرىدۇ.

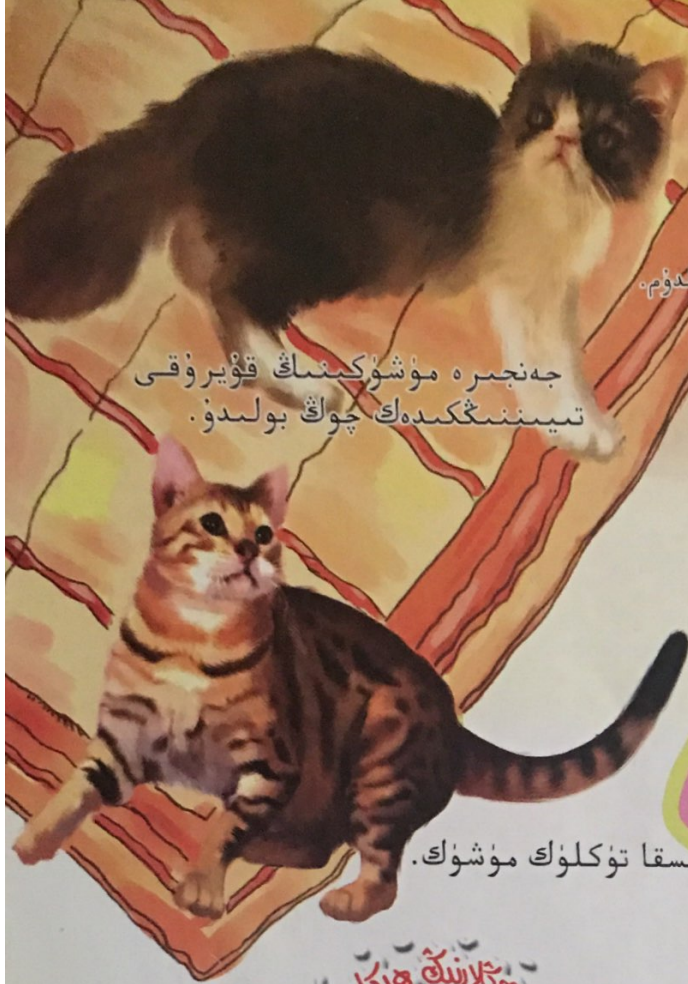
نېپىڭىز بىر ئانا

مۈشۈك بۇرۇتىنىڭ
قانداق رولى بار؟

چىپار مۈشۈك تېتىك ھەم چەيدەس.

مۈشۈكنىڭ بايىنى

جەنجرە مۈشۈكنىڭ قۇيرۇقى تىيىنىشىگىدەك چوڭ بولىدۇ.

مەن مۈشۈك بولىدۇم.

مۈشۈك 15 ~ 20 يىل ئۆمۈر كۆرىدۇ. يېرىم ياشتىن كىچىكلىرى ئاسلان دەپ ئاتىلىدۇ.

مۈشۈكنىڭ تاپىنىدا قېلىن گۆش بولغاچقا، ماڭغاندا تېۋىش چىقارمايدۇ.

مەن بېلىق يەيمەن.

ھەرقانداق غەيرىي پۇراقمۇ مۈشۈكنىڭ بۇرىنىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.

پۇھا!

مۈشۈك مايىقىنى كۆمىدۇ.

مۈشۈك ئاشنى يەپ بولغاندىن كېيىن يۈزىنى پاكىز يۇيىدۇ.

مۈشۈك قورسىقى تويغاندىن كېيىن تازا ئۇخلايدۇ.

قۇشلارنىڭ يېتىلىشى

قۇشلار پەرزەنت قىلىدۇ

قۇشلار چىشى قۇشنىڭ تۇغقان تۇخۇمىدىن چىقىدۇ. ئۇلارنىڭ ئۆتكۈر ھەم قاتتىق تۇمشۇقى، ھۆللۈكتىن ساقلاپ ئىسسىق تۇتىدىغان پەيلىرى، يەنە كۆكتە پەرزەنت قىلدۇرىدىغان بىر جۈپ قاننى بار.

بىر جۈپ قۇش چىرايلىق ئۇۋا ياسىماقچى.

ۋاھا! سەن بەك قالىتس جۈمۈ!

ئانا قۇش ئىككى تۇخۇم تۇغدى.

تۇخۇم بېسىش نۆۋىتى ئەمدى ساڭا كەلدى!

كەپتەر ناھايىتى يىراققا ئۇچالايدۇ، يەنە تېخى ئۆيىگە قايتىدىغان يولىنىمۇ تاپالايدۇ.

ئۇلارنىڭ بىرى تۇخۇم باسسا، يەنە بىرى ئوزۇقلۇق ئىزدەيدۇ.

مېنىڭ ئوماق بالىلىرىم!

باھار كېلىشى بىلەن قار - لىغاچلار قايتىپ كېلىدۇ.

چۈجىلەر تۇخۇمدىن چىقتى.

ياخشىمۇ سەنە پويۇڭ يەنە ئۆسۈپتۇغۇ!

چوڭلارنىڭ ھېكايىسى

لەمپە ئاستىدىكى ئائىلە

ھەي! قايتىپ كەلگىنىڭىز قار - شى ئالىمىز!

چۈجىلىرىم قورسىقىغا بەك ئامراق!

ھېچقىسى يوق، بەرداش -
لىق بېرەلەيمەن

كىلەر يىلى باھاردا قاى -
تىپ كېلىمىز!

غاق - غاق! كۆپچىلىك
يېتىشىڭلار!

سىز بىر ئاز ئارام ئېلىڭ،
مەن يول باشلاي!

يىراققا ئۇچۇشتا،
ساغلام، تەجرىبىسى بار
ياۋا غاز باشلامچى بولىدۇ.

ئانا! بىز يەنە قايتىپ كې -
لەمدۇق؟

ياۋا غاز سوغۇقتىن قورقىدۇ. قىش كېلىشى
بىلەنلا ئىسسىق بولغان جەنۇبقا قاراپ ئۇچىدۇ.

تۆگمقۇش ئۇچالمايدۇ، ئەمما ناھايىتى تېز يۈگۈرىدۇ.

زېيىلىپ بىر ئانا

مۇشۇ كىياپىلاق
كېچىسى چىقىپ
نېمىنى يەيدۇ؟

بالىلىرىم، غەيرەت قىلىڭلار!

رەپ باققىدە قوزام

قۇشلار قەپەسكە
ئامراقمۇ، ئۆچمۇ؟

ئاخىر ئۇچتۇق!

مۇشۇ كىياپىلاق كۈندۈزى
دەم ئېلىپ، كېچىسى
ئوزۇقلۇق ئىزدەيدۇ.

بېلىقلارنىڭ ساياھىتى

ئورغاچى چىشلىق كارپ بېلىقى سۇ ئوتلىرىنىڭ ئۈستىگە تۇخۇملىدى.

بېلىقلار ئۆمۈر بويى سۇدا ياشايدۇ. ئۇلار پالاق-چىسى ئارقىلىق سۇدا ئۇزىدۇ. ئاغزىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ساقىقى ئارقىلىق نەپەسلىنىدۇ.

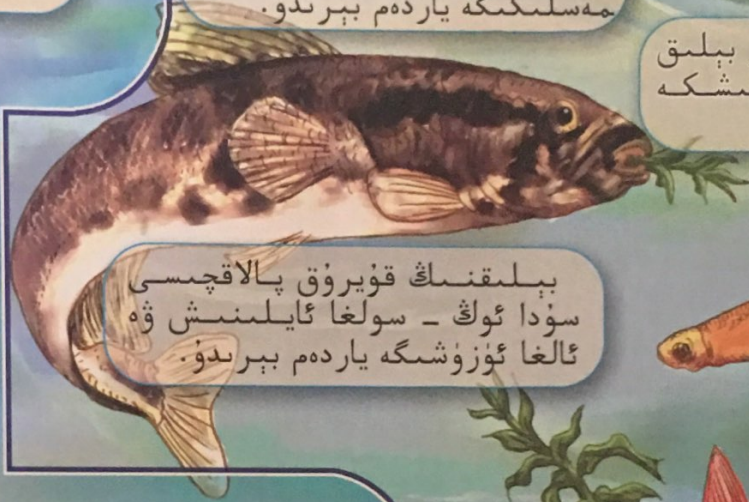
چىشلىق كارپ بېلىجانلىد-رى تۇخۇم ئىچىدە ئاستا-ئاستا چوڭايماقتا.

بېلىقنىڭ دۈمبە پالاقچىسى ئۇنىڭ سۇدىكى تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاپ، موللاق ئېتىپ كەت-مەسلىكىگە ياردەم بېرىدۇ.

ئوتخور بېلىق ئوت يېيىشكە ئامراق.

قۇيرۇقۇمنى كۈچەپ بىرلا مىدىرلىتىۋې-دىم، تۇخۇمنى يېرىپ ئېتىلىپ چىقتىم!

بېلىقنىڭ قۇيرۇق پالاقچىسى سۇدا ئوڭ - سولغا ئايلىنىش ۋە ئالغا ئۈزۈشكە ياردەم بېرىدۇ.

بېلىقنىڭ تۆش پالاقچىسى بولغاچقا، بېلىق سۇدا ئوڭ - سولغا تەۋرىنىپ كەتمەيدۇ.

ساقىقى
تۆش پالاقچىسى

قورساق پالاقچىسى

نېپىتى بەر ئانا

بېلىق قىشتا سۇدا تۇرسا توڭلىمامدۇ؟

چىشلىق كارپ بېلىجانلىرى ئاستا - ئاستا چوڭايماقتا.

لايىگەك سۇ ئاستىدا ياشايدۇ، دائىم لاي ئىچىدە قىشنى ئۆتكۈزىدۇ.

كارپ بېلىقى، راک، قۇرت - قوڭغۇز، سۇ ئوتلىرى، پىشۇرغان گۈرۈچ... دېگەندەك نەرسىلەرنى يەيدۇ.

ئەركەك ۋە ئۇرغاچى چىش -
لىق كارپ بېلىقلىرى جۈپ -
لەشمەكتە.

باھاردا ئۇرغاچى چىشلىق
كارپ بېلىقىنىڭ قورسقى
يوغىناشقا باشلىدى.

كىرىپنۇس بېلىقى ھەمىشە
توپلىشىپ ياشايدۇ.

تاپانبېلىق ئالتۇنبېلىقنىڭ
ئەجدادى.

چىشلىق كارپ بېلىقلىرى دۇنياغا كەلدى

سەلەر بارغانسېرى
ماڭا ئوخشاشماي قې -
لىۋاتىسىلەر!

قىزىل، سېرىق، قارا رەڭ -
لىك ئالتۇنبېلىقلارنى كىشە -
لەر ئۆيلىرىدە بېقىشنى ياخشى
كۆرىدۇ.

ئامۇرسوم بېلىقى ئاغزىنىڭ
ئىككى تەرىپىدە ئۆسكەن ئۈزۈن
بۇرۇنى ئارقىلىق پۇراقلىرىنى
بەرقەندۈرىدۇ.

ھاشارات بۇنياسى

ھاشارات دۇنيادا تۇرى ۋە سانى ئەڭ كۆپ جانلىق. ھاشاراتلارنىڭ ياشاش ئىقتىدارى ناھايىتى كۈچلۈك بولۇپ، ھەرقايسىسىنىڭ ئۆزىگە خاس قالىتىس ئىقتىدارى بار.

قېنى نەگە قاچىسەنكىن؟

ياچىۋەك دەرەخ شاخلىرىدا ناھايىتى سەۋر - چانلىق بىلەن مۆكۈنۈپ تۇرۇپ، ئوزۇقلۇق ئىزدەپ كەلگەن قۇرت - قوڭغۇزلارنى ئوۋلايدۇ.

چىر - چىر!

كېپىنەك گۈل - گىد - يىھلاردىن شىرنە يىغىدۇ.

تومۇزغىنىڭ ئاۋازى بەك يۇقىرى، ياز كېلىشى بىلەن بىز تومۇزغىنىڭ ناخشىسىنى ئاڭلايمىز.

نېمىدېگەن مەزىلىك!

چۈمۈلە ئۆزىنىڭ ئېغىرلىقىدىن نەچچە ھەسسە زور نەرسىلەرنى كۆتۈرەلەيدۇ.

تېزەكچى قوڭغۇز يوغان بىر پارچە تېزەكنى تېپىۋالدى.

ئىشچان ھەسەل ھەرىلىرى گۈل - گىياھلاردىن توختىماستىن گۈل شىرنىسى، گۈل چېگىنى يىغىدۇ.

بىزنىڭ سەپ تۈزۈپ مېڭىش - قا ئامراقلىقىمىزنىڭ سەۋەبى بىلەمسىز؟

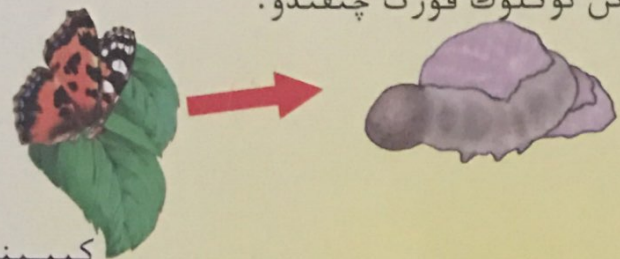
چوڭلارغا سۆز

ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن چۈمۈلىنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنى كۆزىتىۋاتقان بالىڭىزغا دەخلى قىلماڭ. بالىنىڭ قىزىقىشى ۋە بىلىمگە بولغان ئىنتىلىشىنى دەل مۇشۇنداق كىچىك ئىشلاردىن يېتىلدۈرگىلى بولىدۇ.

قوڭغۇز لارنىڭ ئۈچ جۈپ پۈتى بار، كۆپ ساندىكى قوڭغۇزلاردا قانات بولىدۇ.

تۇخۇمدىن تۈكلۈك قۇرت چىقىدۇ.

كېپىنەك ئانا ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ئۈستىگە تۇخۇملايدۇ.

تۈكلۈك قۇرتنىڭ ئۆزگىرىشى

تېرە تاشلىغاندىن كېيىن تۈكلۈك قۇرتنىڭ قىياپىتى ئۆزگىرىدۇ.

ئۇزاق ئۆتمەي تۈكلۈك قۇرت قور-چاققا ئايلىنىدۇ.

ئەڭ ئاخىر قور-چاقتىن چىرايلىق كېپىنەك چىقىدۇ.

پاشا ئادەم ۋە ھايۋانلارنىڭ قىيىنى شۇراش-قا ئامراق.

تېز ئۇچۇڭلار! ئالدىمىزدا ناھايتى جىق زىرائەت بار ئىكەن!

ھەي! قورسقىم بەك تويۇپ كەتتى.

بەتتە چېكىتلىك خانقىز زىرائەت زىياندىشى بولغان كۆكپىتىنى يەيدۇ.

مەن ئەزەلدىن تاماق تاللىمايمەن!

چىۋىن بىردەم نىجاسەتكە، بىردەم يېمەكلىككە قونىدۇ.

مەن قۇرت يېمەشنى بەك ياخشى كۆرىمەن!

چېكەتكە زىرائەت ۋە ئوت - چۆپلەرنى يېمەشكە ئامراق. ئۇ ھەتتا بىر پارچە ئېتىزلىقتىكى زىرائەتنىڭ ھەممىسىنى يەپ بولالايدۇ.

تائىلىسىدە بېقىلىدىغان ھايۋانلار

بەزى ھايۋانلار ئىنسانلارنىڭ كۆندۈرۈشى بىلەن ئۆيدە بېقىلىدىغان ھايۋانغا ئايلىدۇ. كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشىغا مول مەزمۇن قوشقان.

ئېشەكنىڭ كۈچىدىن ئۈنۈملۈك پايدىلانغىلى بولىدۇ.

قوي قىر قىپ، ساڭا پويىكا توقۇپ بەرەي.

ئەتە مەن بەيگىگە قاتنىشىمەن.

قوينىڭ بەدىنىدە قو - يۇق ئۆسكەن ھەم يۈم - شاق يۇڭلار بار.

ئات ناھايىتى ئىتتىك يۈگۈرىدۇ ھەمدە غوجا - يىنىغا نۇرغۇن ئىشلار - نى قىلىشىپ بېرىدۇ.

ئۆردەك چۈچىسى ئاپىسى، دادىسىغا ئەگىشىپ كۆلچەك - تە بېلىق - راڭلارنى تۇتۇپ يەيدۇ.

بالام، جور ئەتلىك بول!

ئاپا، مېنى ساقلاپ تۇر!

بىز ئۆردەكلەر كىچىكىمىز - دىنلا سۇ ئۈزۈشنى بىلىمىز!

غاز ھويلىغا قارايدۇ، بۇ يەردە ياشايدىغان ھايۋانلارنىڭ ھېچقايسىسى ئۇنىڭغا چېم - قىلالمايدۇ.

غاز بىزنىڭ ياخشى غوجىدا - رىمىز، ئۇ بەك قالتىس!

چاقىمۇ چىقراق سەۋزە يېگىن!

موزاي يۇمران ئوتلارنى يېپەلەيدىغان بولدى، ئى - نەكنىڭ سۈتى ناھايىتى جىق.

چوڭلارغا سۆز

بالمىلارنى يېزىلارغا ئاپىرىپ، مېكىياننىڭ قانداق تۇخۇم باسدىغانلىقىنى، بىز ئىچىدە دىغان سۈتنىڭ نەدىن كېلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىڭلار.

قۇ - قۇ - قۇق!
مەن يەنە تۇخۇم تۇغۇدۇم!

ئوچاي دېسەممۇ، ئېگىز ئوچالمايمەن!

قوزام، چىقراق سەۋزە يېگىن!

توشقان كۆكتات يېيشىكە بەك ئامراق، سەكرەپ - تاق - لەشىمۇ بەك ئوماق.

مېكىيان تۇخۇم تۇغىمىدۇ، خوراز چىللايدۇ، چۈجىلەر توخ - تىماي چۈكۈلدايدۇ.

كۆلچەكتىكى ھايۋانلار

بۇ يەردە يېمەكلىك بەك جىق ئىكەن!

سۈزۈك كۆلچەكتە پاقا، بېلىق، يىلان قاتارلىق نۇرغۇن ھايۋانلار ياشايدۇ. ئۇلارنىڭ ئوزۇقلۇق تۇتۇش ۋە كۈشەندىسىدىن يوشۇرۇ-نۇش ئۈچۈن قاتتىق كۈرەش قىلىدىغانلىقىنى بايقىدىڭىزمۇ؟

نېمىدېگەن سېمىز پاقا بول! نېمىدېگەن سېمىز پاقا بول!

بىر پاقا كۈنىگە 60 تىن ئارتۇق ھاشارات تۇتۇپ يەيدۇ.

ھاشارات تۇتماقچى بولغان پا-قىغا يىلاننىڭ كۆزى چۈشتى.

دەپ باققىدە قوزاق

كۆلچەكتە نەچچە پا-قا بار، ئۇلار نېمە قى-لىمۇ ئاتىدۇ؟

يىلان پاقىنى يەيدۇ، پاقا ھاشارات يە-يدۇ، ھاشاراتلار ئۆسۈملۈك يەيدۇ، مانا بۇ بىئولوگىيەلىك زەنجىر دەپ ئاتىلىدۇ.

ۋاھا! پاقا بەك يىراققا سەكرەيدىكەنغۇ!

مانا بۇ، چار پاقا.

چوڭلارنىڭ ھېكايىسى

كۆلچەكتىكى مۇ-زىكا كېچىلىكى

پاقا سۇغا سەكرەش-كە بەك ماھىر ئىكەن!

كۆكتارغاق پاكىزلىققا
بەك ئەھمىيەت بېرىدۇ.

تۈنۈۋالدىم، ئىتتىك كەل!

كۆكتارغاق كەلدى، تېز
ئۆزەيلى!

كۆكتارغاقنىڭ نەزىرى چۈشكەن بېد -
لىق ھەرگىز قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.

بىزنىڭ ناھايىتى جىق بالىد -
لىرىمىز بولىدۇ!

چوڭ بولسا نېمىدېگەن ياخشى!

قۇمچاق قۇيرۇق تاش -
لىغاندىن كېيىن، قىر -
غاققا چىقىدۇ.

ئانا پاقا تۇخۇم تۇغدى.

قۇمچاقنىڭ ئالدى پۇ -
تىمۇ ئۆسۈشكە باشلىدى.

پاقلار جۈپلەشتى.

قۇمچاقنىڭ پاقىغا ئايلىنىشى

قۇمچاقلار تۇخۇمدىن
چىقىپتى.

قۇمچاقلارغا پۈت ئۆستى.

يايلاقتىكى ھايۋانلار

كەڭ كەتكەن يايلاقتا ھايۋانات پادىشاھلىقى بار. يايلاقتىكى ھەربىر ھايۋان ياشاش ئۈچۈن ئۆزىگە خاس ماھارەت يېتىلدۈرگەن.

قارا! ئاۋۇ توپتىن ئايرىلغان قېرىندىشىمىز تۈگدى. شىدىغان بولدى.

بۆكەنلەر يىلپىزنىڭ ئوۋلىشىدىن ئۆزلىرىنى چەتكە ئېلىپ، جېنىنىڭ بارىچە قاقماقتا.

يىلپىز قۇرۇقلۇقتىكى ئەڭ تېز يۈگۈرىدىغان ھايۋان.

ئۇ قاچالمايدىغان بولدى.

يايلاقتا يوشۇرۇنغۇدەك جاي يوق. قوڭغارچىلار يەر ئاستىغا ماكانلاشتى.

چىقما، سىرت نا. ھايىتى خەتەرلىك!

يايلاقتىكى بۆرە

بۆرنى ئاتايلى!

توشقان، ئېتىز چاشقىنى بۆرنىڭ يېمەكلىكى، ئەمما بۆرە قوينىمۇ يېيىشنى ياخشى كۆرىدۇ.

ھوۋ!

زىراپە قۇرۇقلۇقتىكى ئەڭ ئېگىز ھايۋان

دەرەخ ئۈچىدىكى يو-
پۇرماقلار چوقۇم تەملىك!

پىل قۇرۇقلۇقتىكى
ئەڭ چوڭ ھايۋان.

يەنىلا توپ يۈرگەن
ياخشى ئىكەن!

تاغلى ئات توپلىشىپ ياشىسا ئەڭ بىخەتەر.

رەپ باقىدە قوزام

بۇ مىنىڭ يېرىم.
قېنى، كىم كېلىشكە
پېتىنالايدىكەن!

قوڭغارچىلار نېمە ئۈچۈن
يەر ئاستىدا ياشايدۇ؟

بۈگۈن گۆش
يەيدىغان بولدۇق!

شىر يايلاقتىكى ئەڭ
يىرتقۇچ ھايۋان.

بۆرە يوقىتىلغاندىن كې-
يىن ياۋا توشقان، ئېتىز
چاشقىنى بارغانسېرى كۆ-
پىيىپ، ئوتلاقلىرىنى نابۇت
قىلىۋەتتى.

يايلاق بىخەتەر بولدى.

ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ
قالغان بۆرىلەر تاغنىڭ
ئىچكىرىسىگە قاراپ
قاچتى.

تال!

ئا!

سەرلىق بېغىز - ئوكيان جانلىقلىرى

دېڭىز - ئوكيان ھاياتلىقنىڭ بۆشۈكى، دېڭىز - ئوكيان جانلىرىدا تۈرلۈك - تۈمەن ئاجايىپ - غارايىپ ھاياتلار ياشايدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ناھايتتى چوڭ كۆك كىت، ۋەھشى لەھەڭ ۋە ھەر خىل چىرايلىق بېلىقلار بار.

ئۇچار بېلىق سۇ يۈزىگە سەكرەپ چىقىپ ئۇچالايدۇ.

ئىپار كىت

مەن راكلارنى بېيىشكە ئامراق.

كۆك كىت يەر شارىدىكى ئەڭ چوڭ ھايات، ئۇ ھەر كۈنى نۇرغۇنلىغان بېلىجان، راكلارنى يەيدۇ.

دېڭىز تاشپاقىسى ئۆمۈر چولپىنى، ئۇ يۈز ياشتىن ئارتۇق ياشىيالايدۇ.

قىنى، كىم مەن بىلەن ئۇرۇشۇپ باقىدۇ؟

سەككىز ئاياغنىڭ 8 بېغىشى بار.

دېڭىز ئاستىدىكى يانار تاغ

ئۈچ پۈتلۈك بېلىق

سالمۇن بېلىقى

سەقەتقۇرنىڭ جۇغى ئادەمنىڭ چىمچىلىقچىلىك كېلىدۇ.

لەھەڭنىڭ چىشى ئىنتايىن ئۆتكۈر. ئۇ ئۆزىدىن يوغان دېڭىز - ئوكيان ھايۋانلىرىنى چىشلەپ ئۆلتۈرەلەيدۇ ھەم يەۋېتىدۇ.

مېدۇزا

مېدۇزا چىقىۋالسىمۇ - سۇن، تېزەدىن قاچايلى!

دېلغىن تولىمۇ ئەقىللىك، ئۇ غەۋۋاسلار بىلەن بىللە ئوينايدۇ.

كالمار بېلىقى

داسياتۇس سىتىگراي بېلىقىنىڭ بەدىنى زەرەت قويۇپ بېرەلەيدۇ.

رەپ باققىد قوزام

دېڭىز - ئوكيانلاردىكى ھايۋانلارنىڭ قايسىسىمۇ ئىسمى ئىكەن؟

ماڭا يېقىنلاشاڭلار ئىنتايىن خەتەرلىك!

ئانگېر بېلىقى

دېڭىز - ئوكيانلارنىڭ ئاستى قاراڭغۇ - لۇققا تولغان، بۇ يەردە ياشايدىغان بەزى بېلىقلارنىڭ تېنى نۇر چاچالايدۇ.

دېڭىز ئادەمگىياھى

ئورمانلىقتىكى ھايۋانلار

بۇك - باراقسان ئورمانلىقتا نۇرغۇن ھايۋانلارنىڭ ئۆيى بار. ئورمانلىقتىكى دەرەخ شاخلىرىدا ۋە دەرەخ تۈۋىدە ھايۋانلارنىڭ ئويناۋاتقانلىقىنى، ئۇخلاۋاتقانلىقىنى كۆرەلەيمىز. ئورمانلىقتىكى مول ئوزۇقلۇق ئۇلارنىڭ ھاياتلىق كاپالىتى.

دەرەخ خالتىلىق ئېيىقى كاۋالا دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئۇ ئاساسەن ئېۋكالىپت دەرەخى ئۈستىدە يوپۇرماق يەپ، قورسىقى تويىسا ئۇخلاپ كۈن ئۆتكۈزىدۇ.

تەيىننىڭ ئۆتتۈر چىشى ناھايىتى قاتتىق بولۇپ، قارىغاي ئۇرۇقى، ياڭاق قاتارلىق قاتتىق پوستلۇق مېۋىلەرنى كۈچمەيلا چېقىۋېتەلەيدۇ.

بىز قوغدىلىدىغان رايوندا ياشايمىز.

تۆمۈر تۇمشۇق ئۆتكۈر تۇمشۇقى بىلەن دەرەخ پوستىنى ئېچىپ، زىيانداش قۇرتلارنى تۈتۈپ يەيدۇ.

سېرىق يالىلىق مايمۇن دۆلەتتىمىزدىكى ئەتمۇرلىق ھايۋانلارنىڭ بىرى، ئۇلارنىڭ سانى ھازىر ناھايىتى ئاز قالدى.

مۈشۈكئېيىق دۆلەتتىمىزدىلا بار بولغان ئەتمۇرلىق ھايۋان. كىشىلەرنىڭ ئورمانلارنى خالىغانچە كېسىشى ۋە مۈشۈكئېيىقلارنى تۈتۈشى سەۋەبىدىن، مۈشۈكئېيىقلارنىڭ سانى بارغانسېرى ئازلاپ بارماقتا.

ئەقلىلىك شىمپەنزە

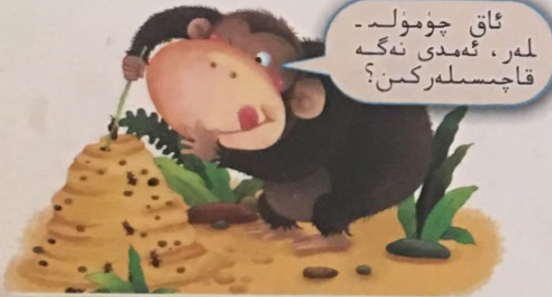
ئاق چۈمۈلە، تازا بىر
يەپ تويۇۋالمسام.

شىمپەنزە ئاق چۈمۈلنى يېيىش
ئۈچۈن بىر تال دەرەخ شېخنى
سۈندۈردى.

ئاندىن قولىدىكى شاخقا شۆلگە-
يىنى سۈرتتى.

ئاق چۈمۈلە-
لەر، ئەمدى نەگە
قاچىسىلەر كىن؟

بىر توپ چۈمۈلە شىمپەنزىنىڭ
قولىدىكى شاخقا يامىشىپ چىقىشقا
باشلىدى.

ئاق چۈمۈلە شىمپەنزىنىڭ ئەڭ
ياقتۇرۇپ يەيدىغان يېمەكلىكى.

شىمپەنزە ھەر كۈنى كەچ ئۇخلاش-
تىن بۇرۇن دەرەخكە يېڭىدىن ئۆي
ياسايدۇ.

كىشىلەر مېنى «دۆلەت گۆھىرى»
دەپ تەرىپلىشىدۇ. مەن دەرەخكە يا-
مىشالايمەن، سۇ ئۈزەلەيمەن.

يوقالغان دىنوزاۋور

بالىلىرىڭلارنى ئېلىپ تەبىئەت مۇزېيىغا كېلىپ دىنوزاۋور تاش قاتمىسىنى كۆرۈپ كېلىڭلار، بالىلار دىنوزاۋور ھەققىدە تېخى مۇكەممەلەر بىلىۋالسۇن.

ناھايىتى ئۇزاق زامانلار ئىلگىرى دە - دىنوزاۋورلار يەر شارىغا ئۇزاق مەزگىل ھۆكۈمرانلىق قىلغاندىن كېيىن تۇ - يۇقسىز غايىب بولدى.

ئورخىزولېستېس دىنوزا - ۋۇرېنىڭ تېنى يەڭگىل، تېز يۈگۈرىدۇ. ئۇ قۇرت - قوڭغۇز ۋە كىچىك ئۆمىلىگۈچى ھايۋانلارنى يېيىشنى ياخشى كۆرىدۇ.

ئاجىزلارنىڭ كۈچلۈكلەرنى يېيىشى

ھەي سېمىز! مەن سېنى يەيمەن!

بۈگۈن چوڭراق بىر ئولجىغا ئېرىشەلسەك ياخشى بولاتتى!

ئىچىرىدىن پەنجىلىك دىنوزاۋور ئۇزۇق ئىزدەپ سىرتقا چىقتى.

بىر دىنوزاۋورنىڭ تېنى ئىنتايىن چوڭ، تۆت پۈتى يوغان ھەم مەزمۇت. بىراق، ئۇنىڭ چىشى پەقەت دەرەخ يوپۇرماقلىرىنى يېيىشكە لايىقلاشقان.

ئاللىوزاۋور ئىنتايىن ياۋۇز، ئۇنىڭ ئۆتكۈر چىشى ۋە تىرىندە - قى ئوۋ قورالى ھېسابلىنىدۇ.

دىپلودوكس دىنوزاۋورى ئەتراپىدىكى خەتەرنى قىلچە تۇيماستىن پۇشۇلداپ ئۇخلىماقتا.

چوڭلارنىڭ ھېكايىسى

بۇجەن ئۇيىگە قايتتى

يەنىلا كۈچ بىرلىكتە - دە!

دىپلودوكس دىنوزاۋورى ئاخىر ئۆزىدىن جۇغى كىچىك پەنجىلىك دىنوزاۋورغا تەسلىم بولدى.

ۋەھشىي، چىپۈر پەنجىلىك دىنوزاۋورلار دىپلودوكس دە - دىنوزاۋورغا يوپۇرۇلۇپ كېلىپ ئۇنى چىشلەشكە باشلىدى.

زېږېدې بېر تان

ئىگىز مەن مېنور ئۆزۈر
تۆمۈسى تېپسوالسىم
تۆتىدىن مېنور ئۆزۈر -
چاقىلارنى چىقارغىلى
بولامدۇ؟

چۈم ھىمىدىن ئىگىز -
ئىسا مەن كە قور قوچقۇ!

ستىگوز ئۆزۈرنىڭ قۇيرۇق -
قىدىكى قىلىچىنىڭ بىسى -
دەك تىكىنى كۈشەندىلىرى
بىلەن ئېلىشىدىغان قور -
لىدۇر -

شىشى ئىگىز كۆتۈرۈل -
مەن - ئوڭا بىشىكى ئۆ -
سۈمۈكلىرى مەن -

ستىگوز ئۆزۈرنىڭ دەمىسىگە
ئىككى رەت ئۈچ بۇرچەك مۇڭگۈز
ئۆسكەن -

دېنور ئۆزۈرنىڭ ئۇزۇن
بويى بار ، بەش قەۋەتلىك
بىندەك ئىگىزلىكتىكى
دەرەخلەرنىڭ يوپۇرمىقىنى
يىيەلەيدۇ .

ھايۋانلارنى قوغدايلى

يەر شارى بارلىق جانلىقلارنىڭ ماكانى، بىز مۇھىتنى ئاسرىشىمىز، ھايۋانلار، ئۆسۈملۈكلەرنى قوغدىشىمىز كېرەك. چۈنكى، ھايۋانلار، ئۆسۈملۈكلەر ۋە ئىنسانلارنىڭ ھەممىسى يەر شارى ئانىنىڭ بالىلىرى.

نەسلى قۇرۇغان ھايۋانلار

خالتىلىق بۆرە چار-
ۋىلارغا ھۇجۇم قىلغان-
لىقتىن، كىشىلەرنىڭ
توختىماي ئوۋلىشى بى-
لەن نەسلى قۇرۇپ
كەتكەن.

ئىنسانلار زېبرا قېچىد-
رىنىڭ چىرايلىق تېرى-
سىگە ئېرىشىش ئۈچۈن،
ئۇنى ئوۋلاپ نەسلىنى
تېز قۇرۇتۇۋەتكەن.

دودو قۇشى ئۇچالماي-
دۇ، كىشىلەر دودو قۇ-
شىنىڭ گۆشىنىڭ ناھا-
يىتى يېيىشلىك بولدى-
دىغانلىقىنى بايقىغاندىن
كېيىن، بۇ خىل قۇش-
نىڭ نەسلى تېزلا قۇرۇپ
كەتتى.

دىنوزاۋورلار ئىند-
سانلار پەيدا بولۇش-
تىن ئىلگىرىلا يو-
قالغان.

قانداغاي تەبىئىيلىكى قوغدىلىدىغان
رايونلار ياكى ھايۋانات باغچىسىدا ياشايدۇ.

بىز جەنۇبىي جۇڭگو يولۋىسىنى
ھايۋانات باغچىسىدىلا كۆرەلەيمىز.

مەملىكىتىمىزدە نۇرغۇن
ئەتمۇارلىق ھايۋانلار بار، ھا-
زىر ئۇلارنىڭ سانى ئىنتايىم
ئازلاپ كەتتى.

قىزىل ئىبىس قايتىپ كەلدى

قىزىل ئىبىس -
خى كۆرسىگىلى
بەك ئۇزاق بوپتۇ!

ماڭا ئامەت كېلىدىغان بولدى!

يەتتە دانە قىزىل ئىبىسنىڭ
بايقىلىشى دۇنيانى زىلزىلىگە
سالىدى.

كىشىلەر: «جۇڭگودا قىزىل
ئىبىسنىڭ نەسلى قۇرۇپ كەت-
تى» دەپ قاراپ كەلگەنىدى.

قەدىمكى زاماندا جۇڭگو -
لۇقلار قىزىل ئىبىسنى «قوت
قۇشى» دەپ ئاتىغان.

تەبىئىيلىكى قوغدىلىدىغان
رايون قۇرۇلۇپ، قىزىل ئىبىس
كۆڭۈل قويۇپ بېقىلدى.

كىتلىرىنىڭ سانى بارغانسېرى ئازلاۋاتىدۇ.
چۈنكى، بەزى دۆلەت ۋە رايونلاردىكى كىشىلەر
كىت گۆشى يېيىشنى ياخشى كۆرىدۇ.

ھەمراھلىرىم
بارغانسېرى ئازلاپ
كېتىۋاتىدۇ!

تېپىپ بېرىش

قانداغىنىڭ ئىسمى
قانداق قويۇلغان؟

نۇرغۇن ھايۋانلار نەسلى قۇرۇش
گىردابىغا بېرىپ قالدى، ناۋادا ئۇلارنىڭ
ياشاش مۇھىتىنى قوغدىمىساق، بىر -
بىرلەپ يەر شارىدىن يوقىلىدۇ.

ھازىر قىزىل ئىبىسنىڭ
سانى 2000 دىن ئاشتى.

شىمالىي قۇتۇپ ئېيىقى شىمالىي قۇتۇپ
مۈزلۈقىدا ياشايدۇ. ھازىر ئۇلارنىڭ ھايات
كەچۈرۈشىمۇ ناھايىتى مۈشكۈل بولماقتا.

ئىنسانلار بىزنى
توخىماي ئوۋلە-
ماقتا!

ھاۋا ئىسسىپ،
مۈزلۈقلەر ئېرىپ
كېتىۋاتىدۇ.

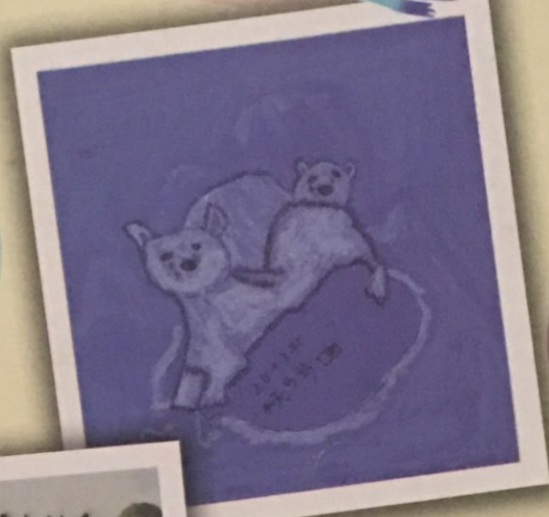

بھایۋانلارنى

سزىپ باقاي

▲ خۇا شياۋلىك (5 ياش)

▲ ليۇ تىەنجى (5 ياش)

◀ جياڭ جىن (5 ياش)

▲ ساۋ لىۋېن (6 ياش)

▲ لى تىەنىيى (5 ياش)

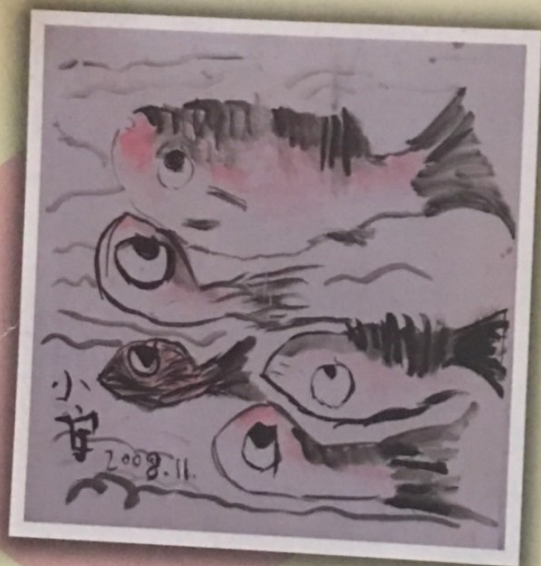
▲ فېڭ يۇمىڭ (6 ياش)

▲ جوۋ زېلسن (5 ياش)

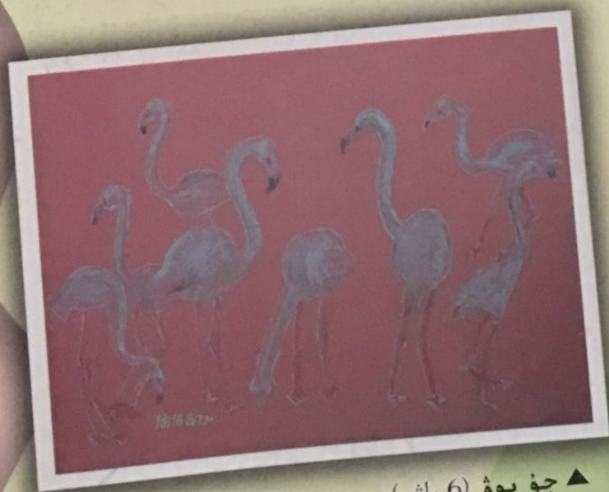
▲ تاڭ توغچۈن (5 ياش)

▲ لىن شاختىۋ (6 ياش)

▲ ياك يۇخې (6 ياش)

▲ جۇ يوۋ (6 ياش)

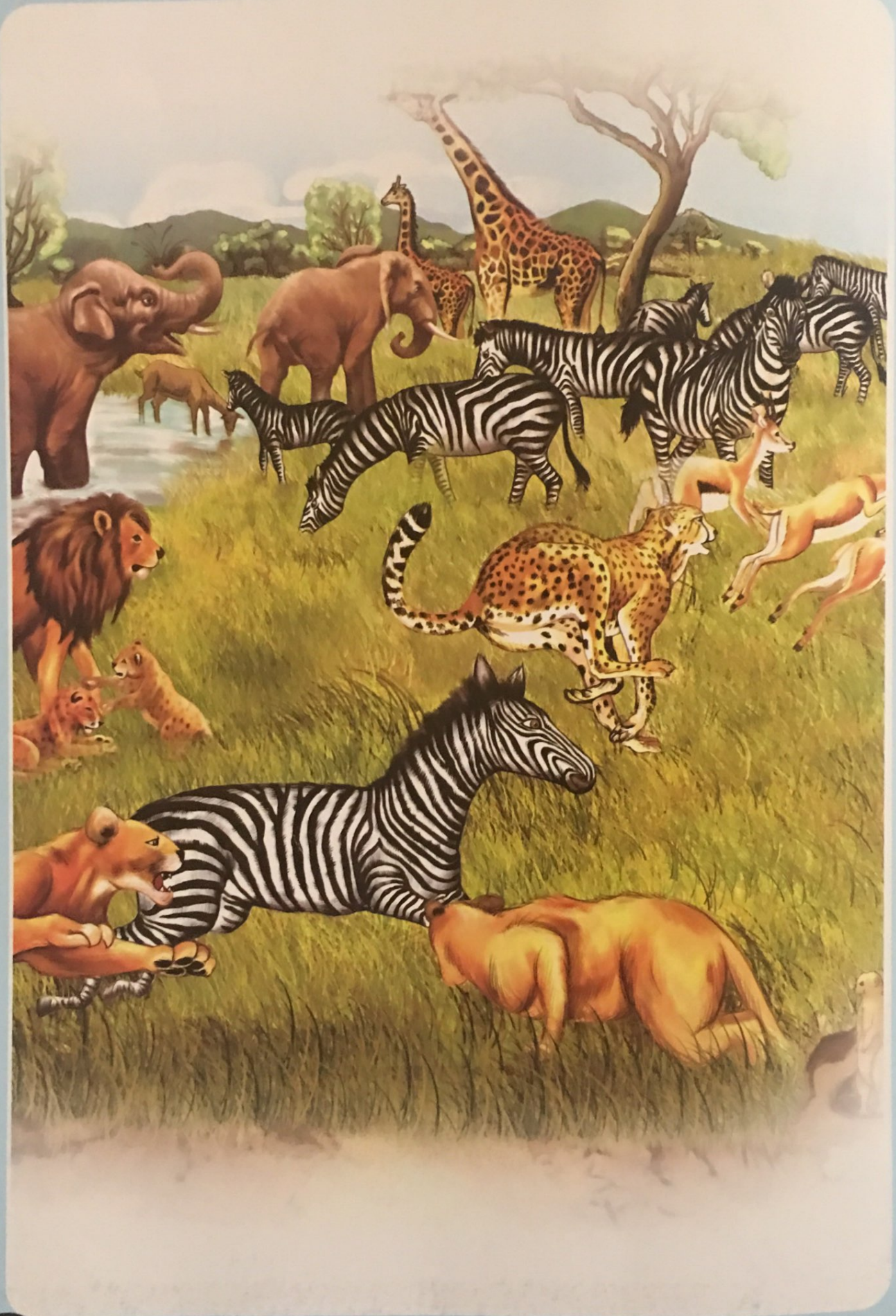
▲ پىڭ دەنلۇ (5 ياش)

بېقىڭ

سىز قايسى ھايۋانغا قىزدى-
قىسىز؟ ئۇنى سىزىپ بېقىڭ.

图书在版编目 (CIP) 数据

动物伙伴: 《中国幼儿百科全书》编委会著;
卡力比努尔·买买提依明译. — 乌鲁木齐: 新疆青少年出版社, 2013.1
(中国幼儿百科全书)
ISBN 978 - 7 - 5515 - 2951 - 8

I. ① 动 ... II. ① 中 ... ② 卡 ... III. ① 动物—儿童读物
— 维吾尔语 (中国少数民族语言) IV. ① Q95-49

中国版本图书馆CIP数据核字 (2013) 第014159号

策 划: 马俊
金锐

责任编辑: 古丽娜尔·力提富

责任校对: 依巴达提·亚森

美术编辑: 木拉丁·阿比提

中国幼儿百科全书 一

动物伙伴

卡力比努尔·买买提依明 译

新疆青少年出版社出版
(乌鲁木齐市北京北路29号 邮编: 830012)

E-mail: xjyashlar@126.com

新疆新华书店发行
新疆一龙印刷有限公司印刷
889×1194 毫米 16开本 2印张

2014年4月第1版 2014年4月第1次印刷

印数: 1—5000

ISBN 978-7-5515-2951-8 定价: 15.00元

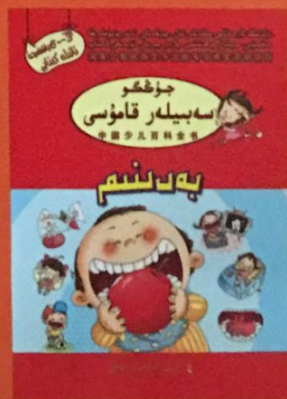
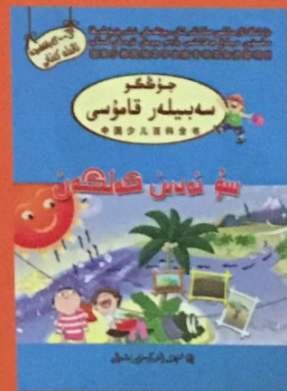
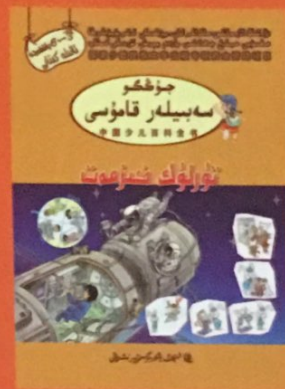
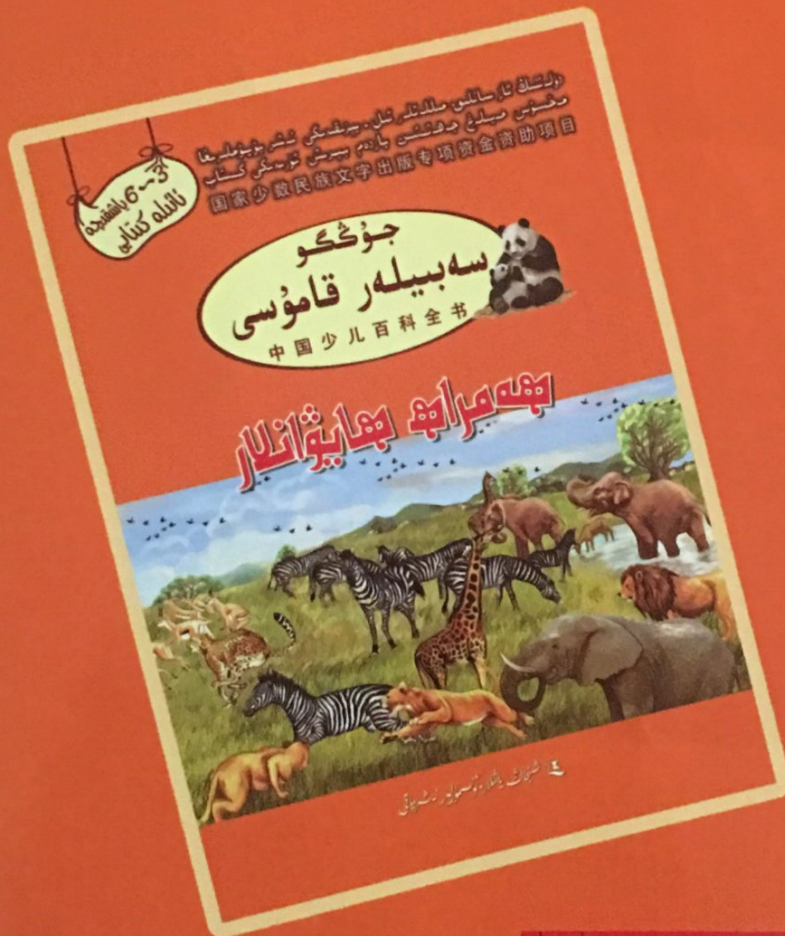
如有印刷装订问题请直接同出版社调换

كۆرۈشلۈك ئاغلانلىق سۆزلەشلىك سۆزۈشلۈك ئويناشلىق

جۇڭگو سەبىيلەر قامۇسى

3-6 ياشقىچە ئائىلە كىتابى

شىنجاڭ ياشلار ئۆسمۈرلىرى نەشرىياتى

ISBN 978-7-5515-2951-8

9 787551 529518 >

باھاسى: 15.00 يۈەن